

Adları çökikləri musiqi alətlərində də uşaqlardan səs çıxara bilmək, hərəkətləri koordinə etmək, səslənmənin tembə və dinamik xüsusiyyətlərini fərqləndirə biləm kimi vərdişləri yiyələnmələrinə tələb edir. Qüvvədə olan musiqi programında musiqi rəhbəri ilə birləikdə dörd əlli qalmaq kimi fəaliyyət də nəzarəd tutulur. Belə bir ifaçılıq növündə musiqi rəhbəri müəyyən bir əsəri fortepianoda çalır, uşaq isə hər bir xanənin güclü hissəsində melodiyanın tonikasını, sonradan isə bir oktava zıldı həmin notu çalır. Bundan əlavə, melodiyanın tonallığının tonika və kvintası da ifa edilə bilər. Belə ifaçılıq zamanı uşaq isə ssərləri ifa etməklə bərabər, eyni zamanda müəllimin ifasını da diqqətlə dinləyir ki, onunla bir yerdə güclü vurguları düzgün döşə bilsin. Bu cür ifa prosesində uşaq müəllimlə birləikdə ansambldə iştirak edir. Bundan əlavə, uşaqlar müəllimin çalğısını zərb alətlərində müşayiət edə bilərlər. Bu cür çalğı uşaqların ritmik hissəsinin inkişafına səbəb olur.

Musiqi alətlərində ifaçılıq vərdişlərinin qazanılması ilk növbədə uşaqların musiqi əsərlərinin bədii obrazlarının daxil olmasına, bu obrazların ifa prosesində göstərilmək qabiliyyətlərinin formalaşdırılmasına istiqamətləndirilməlidir. Musiqi alətlərində qalmaq uşaqların intonasiya, ritmik, harmonik, polifonik, tembr eşitmə qabiliyyətlərini inkişaf etdirir, musiqi haqqında biliklərin möhkəmlənməsinə, onun tam qarvamlımasına şərait yaratır.

Musiqi bacarıq və vərdişlərinin təlim məzmununun elementi kimi xarakteristikaların biziş aşağıdakı nəticələrə gəlmək imkanı verir:

- musiqi bacarıqlarının əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, onlar musiqi qarvama və bütün ifaçılıq fəaliyyətləri prosesində formalasılır;

- musiqi bilikləri ilə əlaqədə olan musiqi bacarıqları uşaqların təlim fəaliyətinin döرك edilməsinin əsasını təşkil edir;

- musiqi bacarıqları musiqi məşğələləri ilə bərabər bağçadan kənardan da istifadə edilir;

- uşaqlarda aparıcı və xüsusi bacarıqlar musiqi ifaçılığı, musiqi haqqında emosional-obrazlı səhbatlar zamanı özünlü bürüza verir;

- ifaçılıq vərdişləri də musiqinin qarvalılması prosesində formalasılır;

- ifaçılıq vərdişlərinin effektivliyi əsərin bədii ideyasını başa düşmək bacarığından, musiqi biliklərindən musiqi bacarıqlarından asılıdır;

Qeyd etmək lazımdır ki, göstərilən xarakteristikalar uşaq bağçalarından musiqi məşğələlərinin məzmununun bütün elementləri ilə six və qarşılıqlı əlaqədədir.

Bələliklə, "Musiqi" programlarında qeyd olunan teləblərin həyata keçirilməsi uşaqların musiqi bacarıqlarının formalasdırılmasında başlıca rol oynayır. Bu da estetik torbiyyə xidmət edir.

Rəyçi: professor O.Rəcəbov

C. Almuradova

O formirovaniy muzikal'nykh sposobnostey u detej

Resimye

В статье говорится о том, как в программах общеобразовательных школ по музыке излагаются мысли о формировании музыкальных способностей у детей.

S.Almuradova

About the formulation of music ability

of children

Summary

In the article different opinions are expressed about the formulation of music ability of children in the secondary school programmers.

Kurikulum

Yekun (summativ) qiymətləndirilmənin təşkili üsulları

Könlü Əliyeva
Təhsil Problemləri İnstitutunun böyük elmi işçisi

Açar sözlər: qiymətləndirmə, təhsilin keyfiyyəti, monitoring, qiymətləndirmə standartları, şəxsiyyətöötümli yanrama.

Ключевые слова: оценивание, качество образования, мониторинг, стандарты оценивания, личностно-ориентированный подход.

Key words: evaluation, quality education, monitoring, standards assessment, student-centered approach.

Son illər təhsilimizdə aparılan islahatların bir istiqaməti də sagırdılərin biliklərinin qiymətləndirilməsini əhatə edir. Hazırlanmış yeni qiymətləndirmə mexanizmiz indi dərsdə sagırdılərin hər hansı mənviyəzə cavabını deyil, dərsdəki bütün fəaliyyətin, onun təlimdə əldə etdiyi bütün nailiyyəti özündə əks etdirir. Həc şübhəsiz, qiymətləndirmə, keyfiyyətin idarə olunmasında başlıca amil kimi çıxış edərək, keyfiyyətin yüksəldəilməsi ilə əlaqədar on zurarı qarşaların qəbul edilməsi üçün etibarlı manbadır.

Məlum məsələdir ki, qiymətləndirmənin mərkəzində təhsilənlərin nailiyyətləri dayanır. Obyektiv aparılmış qiymətləndirmə, hər şeydən əvvəl, real vəziyyətin aşkara çıxarılmasında mühüm vəsiyyətdir. Məhz real vəziyyətin təhlili natiçəsində buraxılan nöqsanlar müəyyən edilir, onların aradan qaldırılması yolları dəqiqləşdirilir və galəcək üçün proqnozlaşdırma aparılır. Keyfiyyəti təhsil sisteminde olduğça mühüm bir rol oynayan qiymətləndirmə moniməsəmə hadəfərinin dövlət standartlarına uyğunluğunun müəyyənlenmişdir.

"Mütərəqqi təhsil ideyası"nın əsas məniyyəti ondan ibarət idi ki, təhsil elmi biliklərin yox, sonay və texnologiyən inkişaf istiqamətlərinə uyğun gələn hayatı bacarıqların formalasmasına yönəldilsin. Təhsilin məzmununa bu cür yeni bacıslar tədricən qiymətləndirilməyə yanaşmam da dayısı. Artıq qiymətləndirmə dəha çox biliklərin tətbiqinə və həyata əlaqələndirilməsinə əsaslanır. Belə ki, sagırdılər problemin həlli üzrə bacarıqlarının nümayiş etdirmək üçün müxtəlif səviyyəli suallara müəyyən olılmış daqiq vaxt çərçivəsində cavab verərək, fərdi bilik və müəyyən edilməsi ilə başlayır və müəyyən

bacarıqlarını ölçmeye, onların mənim-səma soyiyasını müşqayıs etməyə imkan verir. Əvvələs şagirdlərin ilkən bacarıqları müşqayınləndirilir, sonra bütün tədris ili boyunca onların nailiyyatları izlenilir və yekun qiymətləndirilmə aparılır. Təhsil-alanın biliyi və verilən qiymət həm də müəllimlərin və məktəbin fəaliyyətinə, valideynin təhsilə münasibətinə, məktəb rəhbərlerinin pəşkarlıq soyiyasına verilən qiymət kimi qəbul edilir. Yeni mexanizma əsasən tətbiq olunan qiymətləndiriminin 3 növündən biri olan summativ qiymətləndirme şagirdlərin təlimi müəyyən mərhələlərindən standartlar üzrə əldə etdikləri nailiyyət soyiyasının qiymətləndirilməsidir. Summativ qiymətləndiriminin əməhüm cəhəti şagirdlərin əldə etdikləri bildiklərin tətbiqinə hansı soyiviyədə nail olduğunu aşkar etməkdən barbatdır. Bu cür qiymətləndirmə, ümumiyyətə tədris ilinin sonunda, bəzən tədris dövrü arzında, programın nəzərdə tutulmuş məqsədlərə nail olunub olunmadığını baxılıraq şagird, müəllim və programla bağlı təhlillər aparmaq məqsədilə cirilir.

Yekun (summativ) qiymətləndirmədə istifadə ediləcək məlumatlar, bir kursun hamisincə etlibər edəcək şəkildə kursun sonunda (ümumi imtahanı), ya da bir neçə mövzuları şəhər edəcək şəkildə tədris dövrü ərzində (ara imtahani) tətbiq olunan testləriñ alda edilir. Belə testim notičaları aşağıdakı məqsədlərlə istifadə edilə bilər:

- şagirdlərə bilik və bacarıqlarına görə qiymət vermə;
 - şagirdlərin göləcək müvəffəqiyətiini müəyyən etmə;
 - sonrakı kursda tədrisin başlangıcını nöqtəsinə təyin etmə;
 - şagirdlərə və müəllimə öyrənmənin dərəcəsinə, yə da təhsilin keyfiyyətinə bağlı istiqaməti təyin etmə;

- müxtəlif şagird qruplarının nailiyətlerini müqayisə etmək və s.

Qiyomatlaşdırılmış, öyrətmə və öyrənmə
müddətindən sonra davranışını necə də-
yişdirəcəyinə, ya da inkişaf etdirocciyinə,
kifayat qədər qabiliyyəti olduğunu görün-
şagird, müvəffaqlığını bəri istiqamətdə
davam etdirməyi çalışacaqdır.

Summativ qiymatləndirmə tölim prosesində müyyəyan mərhələlərə (bahs və ya bölmənin, yarımının sonunda) yekun vurmaqla, qiymatləndirmə standartlarının soviyylarına əsasən hazırlanmış vasiyətələrlə şagirdin nailiyyat səviyyəsini ölçmək məqsədi ilə aparılır. Summativ qiymatləndirmənin nticələri rösmidir və keçirildiyi tarixlə jurnalda qeyd olunur. Summativ qiymatləndirmə kiçik və böyük summativ qiymatləndirmələrdən ibarətdir. Kiçik summativ qiymatləndirmə (KSQ) bahs və ya bölmələrin sonunda altı həftədən gec olmayaq müəllim tərəfindən, böyük summativ qiymatləndirmə (BSQ) isə ya-rişmillerin sonunda məktəb rabborliyinin təşitirakı ilə fənni tədris edən müəllim tərəfindən keçirilir.

Böyük summativ qiymətləndirmə vasitələri fənnin məzmunundakı zoruriyyətləkləri əhatə etməkla daha çox təbiqicilərə bacarıqları yoxlamaya xidmət edir. Qiymətləndirmə vasitələrindən həmin dərslərdəki növbəti summativ qiymətləndirmələr zamanı istifadə olunmasına yol verilmir.

Kiçik summativ qiymətləndirmənin keçirilmə vaxtı tədris planında həftədə ənəmin döş üçün nozardə tutulan saatların sayıdan asılı olaraq fərdi şəkildə müəyyən edilir. Bəzə ki, ana dili fənnindən kiçik summativ qiymətləndirmə üçün müəyyən edilmiş vaxt texnologiya və ya müsniyi fənni ilə eyni olıbilər. Kiçik summativ qiymətləndirmə vasitələri fənni və öndər edən müəllim tərəfindən hazırlanır.

Böyük summativ qiymətləndirmə

Üçün vasitələr qiymətləndirme standartları əsasında hazırlanır. Standartın hər soviyyəsində uyğun olaraq müəyyən sayıda sualların nəzərdə tutulur. Şagirdin düzgün cavab verdiği sualların sayı ilə onun qiyməti müəyyən olunur. Summativ qiymətləndirmənin keçirilməsi üçün üssüllər fənnin möqsədini uyğun müəyyənləşdirir. Kəçik summativ qiymətləndirmələrin sayı isə fənnin planlaşdırılmasına əsaslı mülliətin müəyyənidir.

Hər iki yarımlının sonunda şagirdlərin nailiyyat səviyyələrini müəyyən etmək məqsədilə böyük summativ qiymətləndirilmə keçirilir. Böyük summativ qiymətləndiriminin ahata etdiyi dövrə reallaşdırılmalı olan standartlar əsasında an mühüm imtahanın çatışmayan cəhəti bacarığın tam nümayis etdirilmə imkanı yaratılmışdır. Üstün cəhəti isə işin görülməsinə vaxta qənaət, sadə imtahan procedurevi şagirdlərə imtahan sonrası alıqların qiymətlərinin obyektiv əsaslandırma imkanı təqdim olmalıdır.

bacarıqlar müayyən olunur və standartlaşdırılmış səviyyələrinin uyğun tapşırıqlar hazırlanır. Mülliim bu standartları əsasında ən mühüm bacarıqları müayyən edir və qiymətləndirmə səviyyələrini nəzərə almaga suallar hazırlayırlar. Bu zaman daha çox bilik və bacarıqların tətbiqində yönələn suallardan istifadə edilir. Əgər mülliimin məqsədi başqa çatışmə bələmə və ya böhs vasitəsilə reallaşdırılmış standartların səviyyələrinə şagirdlərin uyğunluğunu yoxlamaqdırsa, onda yoxlama yazılar kiçik summativ qiymətləndirmə vasitəsi kimi istifadə edilir.

Yekun qiymətləndirməni müxtəlif forma və metodlarla həyata keçirirlər. Bunlardan şifahi imtahan, yazılı imtahan və testi göstərmək olar.

Şıfahi imtahanı yekun qiymətləndirilən mənəvi onənovi formalardandır. Şıfahi imtahanı sualları aşağıdakı formada təşkil edilir. İlk olaraq osaslıdırma, mühabikə, analiz təlab edilən nəzəri suallar cəsədül. İkinci sual fənnin nəzəri-praktik təhlili, müqayisili analizi və elmi-statistik təhlili prosesidir. Bu imtahanın çatılınlığı yüksək keyfiyyətli testlərin hazırlanması ilə bağlıdır. Tapşırıqların təs formasında verilməsi üçün müyyən təsləblər riyaz etmək lazımdır:

dikləri biliklərini nə dərəcədə tətbiq etmə bacarığının formallaşmasına əsaslanır.

Yazılı imtahanda minimum iki variantlı məsəllələr hazırlanır. Bütün yoxlanmasının üçün əsərlərdən, mühakimətə tövbə edən problemlər suallar, bacarığının yoxlanmasına üçün isə ənənəvi praktik suallar qoyulur. Yazılı imtahanın üçün hər də məntiqi-analitik və praktiki məsələlər toplusundan istifadə etmək olar. Bu cür imtahanın çatışmayan cəhəti bacarığının tam nüüməyi etdirmə imkanı yaratmağı masidir. Üstün cəhəti isə işin görülməsinə də vaxta qənaət, sadə imtahan proceduruna və səqirdlərə imtahan sonrası alındıqları qiymətlərin obyektiv əsaslarından imkanlı təqdim etməsidir.

Testləşdirmə yoxlama nəzarəti 3 his-sədan ibarətdir: alternativ cavabları olan qapalı testlər, açıq tipli testlər, praktik məsələli testlər. Test formasında yekun qiymətləndirinən daha obyektiv xarakter daşıyır və imtahan götürmən peşəkar şəxsi keyfiyyətlərinən asılı deyil. Test dünya təcüribində kifayət qədər geniş yayılmış imtahan növüdür. Test - mühə-did zamanı kəsintiyə, müyyən olumlu məkanda, bərabər şəraitda, vahid texniki talimat və metodik göstərişlər çərçivəsində, çatınlık dərcəsi getdiyikcə artırılınca keyfiyyətli, effektiv yoxlama-ölçüm məsələsi.

terialları ile təchiz olunmuş test təqsirçiləri toplusuna məxsus sualların uyğun şəkildə cavablandırılmış, qiymətləndirilmiş, nəticə çıxarılmış, son nüstacılardan təhlili, müqayisəli analizi və elmi-statistik təhlili prosesidir. Bu imtahannın çatılınlığı yüksək keyfiyyətli testlərin hazırlanması ilə bağlıdır. Təqsirçilərin test formasında verilmiş üçün müəyyən tələblər riyazi etmək lazımdır:

- texniki təlimatların və metodiki gos-
tərişlərin sınaq iştirakçıları üçün cyni ol-
ması,

- test tapşırığının məzmunu və formasiyasını

sına uyğun taliatların adekvatlığı,
- mənşəci ifadə tərzinin aydın, anlaşılıqlı və ləkonik şəkildə olması,
- test elementlərinin düzgün formada yerləşdirilməsi,
- qəbul edilmiş forma çərçivəsində qiymətləndirmənin birinciliyi.

Eyni zamanda testləşdirmə - şagird müvafiqiyətlərinin, tələbə nailiyatlərinin qiymətləndirməsi, aşkar edilmiş, yoxlanılmış, ölçülmiş və müvafiq nəticələrdən istifadə edilməsi üçün aparılan sinəq prosesidir.

Müsəir testləşdirmə - ilk növbədə elmi-statistik təhlil nəticəsində tədris prosesinin səməralılıyinin artırılmasına xidmat vasitəsidir.

Tədris həmişə qiymətləndirməyə yönəlir. Cox zaman müəllimlər summativ qiymətləndirmənin tələblərinə bildikdən sonra tədrisi ona uyğun qururlar. Bu o deməkdir ki, qiymətləndirmənin məzmuunu təhsilin məzmununa çox güclü təsir göstərir. Əlbətə, imtahanlar şagird nailiyatlarının qiymətləndirilməsinin bir formasıdır, məktəbdaxili qiymətləndirmənin sonuncu mərhələsidir. Yekun qiymətləndirməyədək şagirdlər digər qiymətləndirmə mərhələlərindən, o cümlədən diaqnostik, formativ və summativ qiymətləndirmə mərhələlərindən keçirirlər. Buraxılış siniflərində yekun qiymət hesablanması ilə yaranan, sinəq yoxlamalarının nəticələri və əvvəlki sinifdəki nailiyatlarını aks etdirən illik qiymət nəzərə alınmaqla müvafiq düstür əsasında çıxarılır. Yekun qiymətləndirmənin bu cür aparılması bilaşısta şagirdin mənəfeyinə xidmat etməklə məktəbin, müəllimin və şagirdin yalnız son sinifdə deyil, əvvəlki siniflərdə də məsuliyyətini xeyli artırır.

Summativ qiymətləndirmələrdə müəllimlərdən milli kurikulumda qiymətləndirmə səviyyələrinə uyğun olaraq şagird-

ları qiymətləndirmək və nəticələr haqqında valideyinlər hesabat vermək tövbə olunur. Eyni zamanda hər təhsil pilləsinin sonunda ölkə üzrə eyni sistemli qiymətləndirmə aparılır.

İllik qiymətləndirmə dərs ilinin sonunda (may ayının sonuncu həftəsindən gec olmayıraq) keçirilir. İllik qiymətləndirmə yarımillik qiymətlərin hesablanması əsasında aparılır və aşağıdakı düsturla müəyyən edilir:

$$I = Y_1 + Y_2 / 2$$

Burada I- illik qiymət, Y_1 və Y_2 - yarımillik qiymətlərdir.

Yekun qiymətləndirmə illik və yarımillik qiymətlərin hesablanması əsasında aparılır:

$$Y = Y_1 (35\%) + Y_2 (35\%) + I (30\%)$$

Buraxılış siniflərində yekun qiymətləndirmə Təhsil Nazirliyinin müəyyən etdiyi müvafiq düstür üzrə çıxarılır.

Şagird fənn üzrə yarımillik summativ qiymətləndirmədə "qeyri-kaf" qiymət olursa, müəllim bu fənn üzrə növbəti tədris fəaliyyətyində ümumi tədris programına uyğun nəzərdə tutulan bilik və bacarıqların daha dərinində mənimsənilməsi üçün əlavə imkanları yaradır.

Müəllimin fəaliyyəti yalnız summativ qiymətləndirmələrlə məhdudlaşır, şagird nailiyatlarının monitorinqi diaqnostik və formativ qiymətləndirmə formalarında da aparılır. Diaqnostik qiymətləndirmə şagirdin bilik və bacarıqlarının ilkin səviyyəsini müəyyənləşdirmək məqsədi ilə müəllim tərəfindən aparılır. Nəticələrə uyğun olaraq müəllim təlim strategiyasını və şagirdlərin hər birinə fərdi yanşımə yollarını müəyyənləşdirir. Bu qiymətləndirmənin nəticələri jurnalda qeyd olunur. Formativ qiymətləndirmə tədris-təlim fəaliyyətini davamlı olaraq müsəyət edən prosesdir və birbaşa müəllim tərəfindən həyata keçirilir. Formativ qiymətləndirmənin nəticələri məktəbli

kitabçası vasitəsilə şagirdlərə və valideyinlər çatdırılır. Summativ qiymətləndirmələr fənnlərin planlaşdırılmasında yoxlamaların aparılması üçün nəzərdə tutulan saatlar hesabına keçirilir.

Şagirdlərin fənnlər üzrə bilik və bacarığı tədris programında nəzərdə tutulmuş gözənlənilən nəticələr və qarşıya qoyulan məqsədə asaslanaraq müqayisə edilir. Fənnlər üzrə bilik və bacarıqları həm tədris prosesində, həm də mövzunun öyrənilməsinin sonunda qiymətləndirmək olar. Fənnlər üzrə biliklərin və bacarıqların qiymətləndirməsinin nəticələri beşballı rəqəmli qiymətlərlə və yaxud məktəbdaxili qiymətləndirmə sisteminə uyğun olaraq sıfıra və ya rəqəmli qiymətlərlə aks olunur. Yekun (summativ) qiymətləndirmə standartların mənimsənilməsi istiqamətində şagirdlərin əldə etdiyi irsaliyətləri dayarlılandırır. Bu qiymətləndirmə növü mövzunun, bəhs və bölmənin, yaxud da tədris ilinin sonunda eyni qaydada həyata keçirilir. Yekun (summativ) qiymətləndirmənin ən mühüm cəhəti şagirdlərin biliklərinin tətbiqetmə bacarığına nə dərəcədə malik olduğunu aşkara çıxarımdır.

Qiymətləndirmənin düzgün aparılması tədris prosesinin müraciətə məsələlərindən biridir. Düzgün qiymətləndirmə aşağıdakı xüsusiyyətlərə malikdir:

- müəllim və şagirdlərin öz işinin keyfiyyətinin artırmasına soy göstərmək;
- şagirdlərdə bacarıqların səviyyəsini müəyyən etmək;

- əldə edilən nailiyatların dərəcələrini müəllim və şagirdlər göstərmək;

- şagirdlərin öz bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirmək imkanı yaratmaq;

- şagirdlərdən hansına da çox dəstək olunmasının müəyyənləşdirmək;

- şagirdlərə təhsils və biliklərin qazanılmasına motivasiya yaratmaq;

- əlavə məşğələlərə cəhiyəcək olduğunu

müüyənləşdirmək;

Həzirki qiymətləndirmə sistemi doqquq müüyənləşdirilmiş qiymətləndirmə standartlarının əsasında, müasir qiymətləndirmə metodlarından istifadə edərək şagird nailiyatlarının qiymətləndirilməsini əks etdirir. Qiymətləndirmə və təhsil siyasetində müasir yanaşmaların tətbiqi və inkişaf etdirilməsi yeni qiymətləndirmə mexanizmlərinin tətbiqi, şagird nailiyatlarının qiymətləndirilməsinin obyektivliliyi artırır. Qəbul edilmişək standartlara uyğun bilik və bacarıqlara nail olmaq üçün şagirdin fəaliyyəti fasılısız stimullaşdırılmalıdır, hər bir şagirdin nailiyati diqqət mərkəzindən olmalıdır. Şagird nailiyatlarının qiymətləndirilməsinin şagirdin biliklərə yiyələnmək, onlardan istifadə etmək, nəticə çıxarımaq bacarıqları haqqında məlumatları toplamaşma prosesidir. Yekun (summativ) qiymətləndirmə şagirdlərin mənimsədiklərini təbliğ etmə bacarığına nə dərəcədə malik olduğunu aşkara çıxarmaq bacarıqları mənimsəmə səviyyəsinin etibarla və adekvat göstəricisidir. Ümumtəhsil məktəblərində kurikulumlarda bağlı yeni qiymətləndirmə sisteminin tətbiqi şagirdlərin təhsils mənasi batının dayışmasına, onların qiymət almaq xatirinə deyil, həqiqətən müəyyən bilik, bacarıq və dayorlar sisteminə yiyələnməsinə xidmat edir və noticə etibarla Azərbaycan təhsil sisteminin dünyaya təhsil sisteminə integrasiyası prosesini sürətləndirir.

Rəyçi: pedagoqika üzrə fəlsəfə doktoru A.Nəbiyev

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil sisteminde Qiymətləndirmə Konsepsiyası. Bakı, 2009.
2. Hacıyeva T. Ümumtəhsil məktəblərində məktəbdaxili qiymətləndirmənin

aparılması qaydaları // Kurikulum. 2009.
№ 4.

3. Mərdanov M., Ağamaliyev R., Mehrabov A., Qardaşov T., Təhsil sisteminde monitoring və qiymətləndirmə. Bakı: Çəştioglù, 2003.

K.Əliyeva

Методы организации итогового оценивания

Резюме

Данная статья посвящена методам организации и технологии использования мониторинга итогового оценивания. В статье также раскрываются научно-практические подходы и даются рекомендации в решении проблем,

возникающих при оценивании знаний учащихся в общеобразовательных школах.

K.Əliyeva
Methods of organizing the final assessment
Summary

This article focuses on methods of organization and technology of monitoring the outcome of assessment. The article also reveals the scientific and practical approaches and provides recommendations to address the problems arising when evaluating students' knowledge in schools.

Bir məktubdan sətirlər

"Azərbaycan məktəbi" jurnalı ilə ar-
dıcı əməkdaşlıq edən, onun daimi oxu-
cusu olan Şəhriyər Əliyevin 60 yaşıñ ta-
mamı olmasında əlaqədar redaksiyaya
Mirsəfər Həsənovun təbrik-məktubu da-
xıl olmuşdur. Redaksiya bu təbrik məktu-
buna qoşularaq, aşağıda onun mətnini
dərc edir.

S.Əğayev 1989 – cü ildən 2000 – ci
ilə kimi Təhsil Problemləri İnstitutunda
"İçmək elmi işçi, baş elmi işçi, "Kənd
məktəbi problemləri" və "İbtidai təlim"
şöbələrinin müdiri vazifələrində çalış-
mışdır. O, 1994 – cü ildə pedagoqika üzrə
fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi, 2004 – cü
ildə isə dosent elmi adı almışdır.

2000 – ci ildən Azərbaycan Müəllimlər
Institutundan işləyir. Alimin tədqiqatları-
nın mühüm istiqaməti tex-
nologiya fənni ilə əlaqədardır.

Şəhriyər müəllim son illərdə təbiətin
qorunmasına – ekoloji məsələlərə aid tədqiqat-
laşdırma da məşğul olur.

Onun yaradıcılığının mühüm bir
istiqaməti da kurikulum islahatının hö-
matçılığıdır. Xüsusi öməyi olan,
pedagoqii fealiyyətində innovasiyalardan,
yeni təlim texnologiyalarından geniş
şəkildə istifadə edən qabaqcıl məktəb
rahbarları və müəllimlərin iş təcrübəsinə
ümumiləşdirmək və mətbuat səhişlərinin-
də işıqlandırıldırıqdır.

Şəhriyər müəllimin elmi – pedagoji,
sosial, iqtisadi və ekoloji sahaldə aktual
məsələlərə dair 30-a qədər kitabı, 600-o
yaxın jurnal və qəzet məqalələri çap
olunmuşdur. Yüksəkixtəslə kadrların
hazırlanması sahəsində səmərəli elmi-
pedagoqii fealiyyətinin gőrə və anadan
olmasının 60 illiyi münasibətilə Təhsil
Nazirliyinin Fəxri Fərmanı ilə təltif
edilmişdir.

Pedagoqii ictimaiyyətin rəğbətini qaz-
anmış Şəhriyər müəllimi yubileyi münasibə-
tilə ünsiyyətdən təbrik edir ona can sağlığı,
yaradıcılıq uğurları arzulayıraq.

Mirzə Ələkbər Sabir – 150

Böyük şair və pedaqoq

Rüfət Hüseynzadə
AMİ-nin pedagoqika kafedrasının müdiri,
pedagoji elmlər doktoru,
professor, əməkdar müəllim

Açar sözlər: Mirzə Ələkbər Sabir, pedagoji fikirlər, məktəb, təhsil, tərbiyə

Ключевые слова: Мирза Альекпер Сабир, педагогические мысли, школа, образование, воспитание.

Key words: Mirza Alakbar Sabir, pedagogical thoughts, school, education, upbringing.

Azərbaycan pedagoqii fikir tariximizdə
öz yeri, mövqeyi olan şəxsiyyətlərdən biri
də Mirzə Ələkbər Sabirdır. Nizami,
Füzuli, M.Ş.Vazeh, M.F.Axundov,
S.ƏŞirvani kimi simalar xalqımızın
ədəbi, fəlsəfi, pedagoqii irsinə, milli-
mənəvi dəyərlərimizə layıqlı xidmətlər
göstərmişlər. Tədqiqatçılarımız bu böyük
simaların ədəbi-badii əsərlərini
öyrənərkən, onların pedagoqii fikirlərinə
də diqqəti cəlb etmişlər. Azərbaycan
şairlərinin əsərlərində mənəvi safiyyə,
mədəni yüksəlisi və maariflənməyi
çağırın başlıca mövzü kimi qələmə
alılmışdır. Cəxəssili pəzəyimizin parlaq
ənənələrini yaşatmaqla bərabər öz satirik
şeirləri ilə poeziyamızı ictimai məskənə
baxımından zənginləşdirən Sabir bir
pedagoq kimi tanınmışdır. O ham da çox
çətinliklə olsa da, Bakı "Səadət"
məktəbində müəllim işləmişdir.

Bədii, fəlsəfi fikir təraqqisində müs-
tənənə rol oynamış Mirzə Ələkbər Sabir
Tahirzadə satirik şerin böyük ustası kimi,
ham də Azərbaycan pedagoqii fikrinin in-
kişafı tarixində mühüm rol oynamış,
təhsilin, maarif və mədəniyyətin inkiş-

finda xüsusi xidmətlər göstərmişdir. Sabir-
ın adı həmisi maarif, məktəb, gənc nəsil
təlim və tərbiyəsi məsələləri ilə sıx
bağlı olmuşdur. Sabir böyük mütəfəkkir,
nadiir satirik şair, böyük müəllim və
mahir pedagoq kimi tanınmışdır.

Böyük şair yalnız öz dövrünün rəzalet
və cəhalət dönyəsini qəmçülməmiş, həm
də uzaq galəcəyin aktual problemlərini
müyyənləşdirmiş, yenilミニliyə gedən
qışurları bir-bir göstərmiş, onları aradan
qaldırmاق üçün yollar aranmasının qarşıya
qoymuşdur. Ətinə osrin elő mühüm
ictimai-siyasi hadisəsi, maarif, məktəb və
yaxud mösət məsəlesi yoxdur ki, bunlar
M.Ə.Sabir yaradıcılığında öz satirik
qələm ilə öz əksini tapmamış olsun.

...Ələkbər isə hələ 5-6 yaşında olduğu
zaman dini şeirlər oxumağı bacarmış,
ataşı ona dərvish paltarı geydimişdir.
Atası onu sakız kişi qatdıq zaman
molla məktəbinə qeynmişdir. Orta əsr-
lərdən qalmış olan bu məktəblər dün-
yovi elmlər yox dərəcəsində idi. Burada
"Quran-Karim"dan olavaş, hədisələr, dini
rəvayatlar, Sədi Shirazinin "Gülüstən" və
"Bustan", daha sonralar Celaləddin